

DOI 10.36074/grail-of-science.07.07.2023.039

ДО ПИТАННЯ ПРО ІНТЕРНЕТ ЯК ДЖЕРЕЛО ФОЛЬКЛОРУ

М'ягkota Ірина Володимирівна

Викладач, кафедра української та іноземних мов
Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського, Україна

Анотація. У статті розглянуто феномен інтернет-фольклору, як форми сучасної комунікації. визначено основні ознаки фольклору, а саме: усність творення і поширення його взірців, колективність – поєднання індивідуальної і групової творчості, анонімність (нефіксованість авторства), багатоваріантність (змінність тексту), традиційність (дотримання певних усталених форм і норм творення); проаналізовано поширення його зразків на прикладі фольклору інтернет-спільнот.

Ключові слова: інтернет-фольклор, усність творення, колективність, анонімність, багатоваріантність, традиційність, інтернет-спільнота.

Фольклор супроводжує людину від самого народження у вигляді таких жанрів як колискова, казка, забавлянка, легенда тощо. В умовах інформаційної доби ХХІ ст. фольклор розширює ореол побутування, шляхи творення та ретрансляції. Частково цьому процесові сприяє інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, де основне місце займає інтернет. Визначальним фактором є те, що інтернет – це середовище, в якому поширення інформації відбувається миттєво.

Феномен інтернет-фольклору, на сьогодні, є однією із найяскравіших форм сучасної комунікації, своєрідним медійним спілкуванням. Саме фольклор у вебпросторі дозволяє зберегти основні традиційні цінності культури не у вигляді музейних експонатів, а живої форми сучасної художньої практики і культури, оскільки інтернет-фольклор побудований не на писаних правилах, а більшою мірою відображає мовні та культурні особливості сучасного покоління. Потенціал інтернету, різноманітні застосунки і додатки, соціальні мережі тощо створюють широкі можливості для міжособистісного спілкування, задовольняють потребу в необмеженому доступі до інформації, позитивно впливають на збереження та ретрансляцію фольклору. Враховуючи той факт, що з покращенням інформаційних технологій обсяг і форми сучасного фольклору змінюються, проблема інтернет-фольклору потребує ґрунтовного, всебічного і глибокого вивчення.

«Визначення інтернет-фольклору як гібридної народної творчості в умовах нових комунікаційних можливостей, заснованих на інтернет-технологіях, є суттєвою ознакою феномена. При цьому пріоритетним є середовище поширення (Інтернет/ інтернет), яке і стає генератором форм,

жанрів, типів та тем фольклорної комунікації» [1; с. 71].

Вивченню питання про інтернет-фольклор, а також побутування нових фольклорних жанрів в інтернеті свої дослідження присвятили В. Бережний «Інтернет-мем та анекдот: до постановки проблеми»; Ж. Денисюк «Постфольклорні креолізовані твори у вимірі візуальної інтернет-комунікації»; А. Каргіна, А. Костіна «Наукове осмислення інтернет-фольклору: актуальні проблеми і дослідження», Л. Найдьонова «Візуальна творчість в інтернет-спілкуванні», Т. Сулова «Інтернет-фольклор як засіб комунікації» та ін.

Мета статті – проаналізувати визначальні ознаки фольклору, а також поширення його зразків на прикладі фольклору інтернет-спільнот.

Традиційно визначальними ознаками фольклору вважається усність творення і поширення його взірців, колективність – поєднання індивідуальної і групової творчості, анонімність (нефіксованість авторства), багатоваріантність (змінність тексту), традиційність (дотримання певних усталених форм і норм творення).

Інтернет-фольклор поєднує якості, притаманні класичному фольклору (анонімність, колективність, поліваріантність), а також риси, характерні лише йому: інтертекстуальність та інтерактивність [2].

Однією з ознак інтернет-фольклору є анонімність. Комунікація відбувається через мережу інтернет, а не безпосередньо. Це сприятливо впливає на «процес комунікації, забезпечуючи свободу вираження власної позиції індивіда в будь-якій формі, уникаючи конкретних соціальних ролей та стереотипів. Це істотно розширює культурний топос повсякденності, породжує нові сенси, змінює спосіб мислення і структуру ціннісних пріоритетів» [3; с. 134]. Кожен має право створювати свій образ відповідно до своїх смаків, переконань та амбіцій. Елементами, що створюють образ користувача в мережі є нікнейм – вигадане користувачем ім'я і зображення профілю (або аватар), яке зазвичай не є справжньою фотографією користувача. За ніками і аватарами ховаються реальні люди. Іншими словами, у кожного твору є автор і, як правило, не один. Проте, в переважній більшості вони залишаються анонімними.

Іншою рисою, притаманною інтернет-фольклору, є колективність. Абсолютно кожен комунікант може зробити свій внесок у твір. Інформація переходить від користувача до користувача і модифікується необмеженою кількістю учасників.

Варіативність інтернет-фольклору зумовлена самою будовою мережі та особливостями функціонування інформації в її межах. Контент «гуляє» на просторах інтернету в соціальних мережах, блогах, форумах і чатах. Завдяки їх можливостям (коментарям, репостам, роботі у режимі реального часу та ін.) та сама одиниця інтернет-фольклору може існувати у декількох, а іноді й у безлічі варіаціях.

У рамках поліваріантності фігурує поняття інтертекстуальності, тобто міжтекстовий зв'язок між творами. Інтертекстуальність виражається багатьма різноманітними способами: 1) експліцитно – за допомогою графічних маркерів (цитати, пояснення, посилання на джерело); 2) імпліцитно – без текстових маркерів (алюзії, стилізація, лексичні та синтаксичні запозичення). Цей прийом активно використовується в одному із жанрів інтернетфольклору – анекдотах.

Іншою ознакою, притаманною безпосередньо інтернет-фольклору, є інтерактивність. За визначенням, інтерактивність – це здатність взаємодіяти або знаходитися в режимі діалогу з ким-небудь (людиною) або з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) [4]. Тобто кожен твір інтернет-фольклору створюється під час взаємодії учасників. Обмінюючись ідеями під час спілкування, виникають різноманітні варіанти творів інтернет-фольклору.

Інтернет-фольклор – це також нові форми і жанри, які є свідченням його динамічного розвитку: чати, блоги, форуми, інтернет-меми, соціальні мережі. Кожна з цих форм виробляє розповіді про власні локальних світи. Ці розповіді мультиплікуються в незліченних варіантах і варіаціях. Важливо відзначити, що різноманітність нових фольклорних форм – зовсім не доказ відносного зменшення репертуарного обсягу сучасного фольклору. Навпаки, віртуальні спільноти породили багато нових комунікаційних моделей, схильних до нової фольклорно-творчої ситуації. Адже сам інтернет все більше і більше стає творенням «народної» уяви, насиченим мультимедійними нарративами, які, як і в традиційному фольклорі, мають колективного автора. Ще ніколи в історії не існувало такого анонімного середовища для миттєвого поширення народних оповідань про світ.

Стрімкий розвиток нових медіа, і особливо інтернету, викликає серйозні зміни в народній культурі. Поява нового електронного засобу передачі інформації, що стимулює активність аудиторії, непомітно не тільки призвела до ретельного перемодельювання людських відносин – перш за все змінився якісний параметр цієї сфери культури, спочатку недоступний навіть для вчених.

Інтернет підхоплює і видозмінює стародавні фольклорні традиції. Це можна простежити на прикладі «ланцюгів щастя». Частина з них як і раніше розділяє віру в магію слова і має явний характер молитви. Інші містять моральне послання інших релігій. Треті передають список етичних принципів (званих зазвичай заповідями) або якусь притчу, яка містить моральне повчання. Є також ланцюги, що гарантують щастя в результаті їх надання одержувачам. У будь-якому випадку вони служать для об'єднання людей у співтовариство, інтегроване однією вірою або таємним знанням, але тільки за умови передачі електронною поштою тексту одержувачам. Не дивно, що формулу «ланцюга щастя» сучасні компанії використовують в рекламі (створення так званої маркетингової добровільної мережі): в обмін на пересилання листа учасникам пропонуються акції (екскурсії, гаджети і т. п.).

З розвитком інтернету комп'ютер став тим посередником, за допомогою якого можна вийти за рамки власного сприйняття і відправитися в «надприродний віртуальний всесвіт», у якому все, здається, можливим. Це виправдовує віру людей в найнеймовірніші історії, що циркулюють в Інтернеті у вигляді ланцюжка листів електронної пошти. Через побоювання втрати здоров'я, втрати шансу на виграш або просто через докори сумління одержувач пересилає інформацію з цих листів наступним адресатам.

Найбільшим успіхом користуються в інтернеті всілякі жарти, анекдоти, гуморески, і це відбувається не тільки з тієї причини, що людина найчастіше має потребу зв'язатися з іншими за допомогою електронної пошти, але також і тому, що це найпростіший спосіб справити враження на інших.

Творча активність користувачів проявляється, наприклад, в редагуванні цифрових фотографій за допомогою фотошопу. Зображення забезпечуються гумористичними коментарями. Гумористичні матеріали в інтернеті дають підставу говорити про формування нової глобальної культури гумору, анонімної та різноманітної. Особливе місце в ній займають жарти з приводу катастроф, в основному анекдоти в картинках.

Немає сумнівів в тому, що інтернет-фольклор як частина культури мережі радикально відрізняється від традиційного фольклору. Перш за все, він дуже динамічний, що відображає активність інтернет-користувачів, які одночасно є його творцями, носіями і споживачами. Тому дуже важливим є аналіз механізмів, що стимулюють їх творчу активність, яка має чіткі фольклорні риси. Ця активність проявляється також у створенні нових версій історії, дискусіях на форумах і повідомленнях про різні неймовірні події.

Однією з характерних рис фольклору є його поліфункціональність – в цьому його інтеграційний характер, що дозволяє, по-перше, фізично зібрати групу в одному місці і дати кожному з її членів відчуття чисельності спільноти («нас багато»), і, по-друге, він підкреслює емоційну єдність спільнот (сміх, страх, образи і т. п.), а також задає перспективи співпраці між членами спільноти.

Висновки. Нові форми медіа приносять з собою нові форми вираження, нові способи буття в суспільстві, нові моделі спілкування і нові ідентичності.

Осучаснення побутування інтернет-фольклору внесло корективи до основних ознак фольклору, збагатилося жанрово.

Інтернет-фольклор, створений користувачами мережі, як і класичний фольклор, є безавторським. Навіть якщо і можна віднайти автора (реального чи такого, що використав нікнейм), то сам принцип функціонування мережі передбачає поширення цих творів під іншими іменами, на інших сайтах з додаванням іншого тексту, окремих деталей, які створюють варіанти першопочаткового тексту. Однією з величезних переваг інтернету є відсутність тиску на авторів (відсутність цензури), а також висока актуальність теми та проблематики фольклорного тексту, який виникає в мережі та розповсюджується за допомогою мережі.

Список використаних джерел:

- [1] Григоренко, І. (2019) Інтернет-фольклор: основні теоретичні підходи до визначення поняття. Гуманітарний корпус: [збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії], (23), 70 – 72. Вилучено з https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/28647/Hryhorenko_70_72.pdf?sequence=1.
- [2] Словник літературознавчих термінів URL: <https://ukrlit.net/info/dict/myxj6.html>.
- [3] Денисюк, Ж. (2017) Постфольклор інтернет-комунікації в аксіологічному вимірі. Київ: НАКККІМ.
- [4] Тлумачний словник української мови. Словник. ua URL: <https://www.slovnyk.ua>.